

URSINKVELD I ULLENSAKER KIRKE, MENIGHETSSALEN TORSDAG 11. OKTOBER

Det ble en flott kveld i Menighetssalen da Kløfta kulturstikomit  med Børge-Borgere, Ullensaker historielag, Kløfta vel og Borgen vel, arrangerte Ursinkveld.

Anledningen var at man  nsket at den tidligere organisten i Ullensaker kirke, dansekomponisten, fiolinisten, bonden og politikeren Niels Ursin skulle trekkes fram i lyset. Han bodde p  Enger, noen steinkast fra kirken og slekten hans er full av musikere. Niels Ursin d de 18. oktober 1862 og det er n  150  r siden. Med andre ord, et lite jubileum. Ursins nyoppussede gravst tte var blitt lyssatt av kirketjener Marit Kopperud for anledningen og det var lagt ned roser p  graven.

Niels Ursins noter har v rt oppbevart i Nasjonalbiblioteket. Bj rg Vikne D ehlie satte Kari Eriksen p  sporet av Niels Ursin og notene i Nasjonalbiblioteket. Kari kontaktet Einar Steen-N kleberg, ogs  han med r tter i området, og ballen rullet.

70 personer fant veien til Ullensaker kirke, Menighetssalen denne kvelden. Rolf Ahlkvist var kveldens konferansier og satte Niels Ursin inn i en bredere samfunnsmessig sammenheng, Bj rg Vikne D ehlie fortalte om Niels Ursin og hans etterkommere som musikere og Einar Steen-N kleberg fortalte litt om musikken og takket Nasjonalbiblioteket for at de n  har f tt notematerialet skannet og lagt ut p  Bokhylla. Bj rg Vikne D ehlies foredrag ligger vedlagt.

Vi fikk h re valser, anglaiser, hamburger og feier, gallopader, polka, menuetter, engelsk dans og fandango. Mye av musikken var for piano og slagverk. Jacob Willersrud fra Borgen var med p  slagverk. De andre musikerne var: Einar Steen-N kleberg p  klaver, Geir Inge Lotsberg og Milutin Petrovic p  fiolin, Andreas S nning p  fl yte, Hans Christian Br ein og

Gunhild Molund Pedersen på klarinett og Jan-Øyvind Grung Sture på cello. Flott musikk og flotte musikere.

Niels Ursin var dansekomponist. Musikken ble spilt i bryllup og ved andre store anledninger hvor det ble danset. Også i Menighetssalen fikk vi dans til både vals, hamburger og polka. Dansere var Grethe Sørli Ljøgodt og Knut Ljøgodt, Vigdis Magnussen og Petter Holen fra Leikarringen Rakne.

Bjørg Vikne Dæhlies foredrag

Hvem var Nils Ursin?

Nils Ursin hører til ei slekt som gjennom fire generasjoner beriket musikklivet i Ullensaker. Ved siden av Lindemann- og Bræinslektene har Ursinslekta i Ullensaker fostret de fleste musikkbegavelser i landet, står det i bygdeboka.

Slekta kom fra Danmark. Slektsnavnet var opprinnelig Bjørn, men en latinlærer i slekta valgte det latinske ordet for Bjørn, Ursin, som etternavn, og heretter ble slektsnavnet Ursin.

Det passer godt å holde Ursin- konsert i Ullensaker kirke. Nils Ursin hørte til i kirkesognet. Her bodde han hele sitt liv og i Ullensaker kirke var han organist i over 30 år.

Hans farfar var den første organist i denne kirka. Til vigslingen av Ullensaker kirke, nr. 3 i rekken, i 1769, var det nemlig blitt installert orgel. Riktignok et gammelt orgel som hadde stått i Kongsberg kirke, men Ursin, som hadde studert harmonilære i København, klarte nok å trylle fram vakre toner på dette instrumentet. Orgelet var et nytt inventar i kirka, men både døpefonten fra middelalderkirka, og altertavla og prekestolen fra 1600 tallet, var blitt flyttet over fra stavkirka til en nye korskirka i tømmer. Den gamle kirka var blitt revet året før.

Da Nils Ursin begynte som organist her i 1829, var kirka fremdeles tjærebredd med et høyt rødmalt tårn i midten og fire småtårn rundt. Etter noen år ble småtårnene fjernet og erstattet med et åttekantet spir. Først på slutten av hans levetid ble kirka hvitmalt utvendig, slik vi ser på maleriet av Johanne Borgen.

En kunne ikke livberge seg ved å være organist. Derfor var det gjevt å få stilling som musikkforpakter. Mot en avgift til statsmusikanten i Kristiania, hadde musikkforpakterne enerett til spilleoppdrag i bryllup, barnedåp etc. og kunne ta seg betalt for musikken. Både Nils, hans bror Christoffer som var organist i Hovin, hans far og farfar var musikkforpaktere. Denne ordningen ble avviklet da Nils var i tjuåra, men han fortsatte som dansemusiker.

Videre var han som de fleste andre organister bonde. Han overtok farsgarden Enger da faren døde i 1827. Han var en dyktig bonde og fikk premie for sin nydyrking. Og han var en allsidig bonde. Han underviste lærere i å spille på salmodikon, og hadde selv mange unge elever på Enger som ble fremragende musikere. Han engasjerte seg i kommunepolitikken og ble valgt inn i det første herredsstyret i Ullensaker i 1837. Han ble varaordfører noen år senere. Han var formann i Ullensaker avholdslag, og ville nok i 1886 ha gledet seg over at alle medlemmene i Borgen musikklag, et av de eldste i landet, var avholdsfolk.

Han må ha vært en aktet person i bygda. Og folk må ha gledet seg over å ha en så dyktig organist i sognet. Men en organist på den tid var mest kjent som dansemusiker. Det hendte organisten glemte seg bort. Det heter at organisten i Eidsvoll kirke engang avsluttet postludiet med musikk i trefjerdedelstakt. Det mislikte presten, Nicolai Wergeland.

Nils skilte seg ut som musiker. I bygdeboka står det at han var en sjelden musikalsk begavelse. Ingen kunne spille fiolin som han. Nils, uten utdanning, var den meste talentfulle i Ursinslekta. Henrik Wergeland som levde samtidig med Nils Ursin, skriver i Folkebladet i 1831 at det var en skam at han med sitt store talent, ikke fikk utdanning. Ved siden av orgel spilte han fiolin, klarinett og obo. Han komponerte musikken selv.

Bereiste romerikinger ønsket etter hvert musikk fra et kapell i sine selskaper, et orkester, med forskjellige instrument, slik de hadde opplevd på kontinentet. Ved siden av menuett og fandango ønsket de nye danser, runddanser som ble populære rundt 1830 som masurka, galopp og først og fremst vals. Nils tok utfordringen og fikk i stand et kapell med to fioliner, en klarinett og bass på Enger. Han laget selv noter til alle instrumentene.

Hans håndskrevne noter har ligget godt bevart i Nasjonalbiblioteket i Oslo til det siste. Nå kan de hentes ned på internett.

Eldre folk i sognet kan fortelle de hadde hørt at det skulle ha bodd en komponist på Enger, men visste ikke noe om han.

Ingen av hans 7 barn ble organister, men tre ble fremragende musikere i Kristiania, Fredrik på fiolin, datteren Dortea og sønnen Martin på piano. I bygdeboka kan vi lese at sønnen Fredrik, i et nordisk tidsskrift, ble sett på som den dyktigste fiolinist i landet etter Ole Bull. I bygdeboka kan en videre lese at sønnen Martin satte opp et spillhus på hjemgarden Enger, og holdt konserter om sommeren. Eldre folk kan huske dette huset, men ikke visste de at det hadde vært konsertlokale, og huset ble bygd om til smie. I dag er det revet.

Etter at Nils Ursin døde, overtok hans tre ugifte døtre Enger. Da den eldste datteren, Maren, døde ca. 1906, gikk garden Enger ut av Ursin-slekta. En etterkommer etter de som overtok, forteller at de ble overrasket over det de fant i andreetasje - avisutklipp på veggene og postkort festet på dørene, sendt til Nils Ursin fra alle verdenshjørner. Men hvem var denne Nils Ursin? Det kunne ingen svare på og alt ble kastet.

Den siste som fulgte slektas organisttradisjon videre i Ullensaker, var niesen Karen Mathea. Hun var organist i Hovin kirke til 1897. Med henne var Ursin-epoken i bygda over, men rundt omkring i landet førte folk av Ursin-slekta musikktradisjonen, og spesielt organisttradisjonen videre.

Til slutt vil jeg nevne at Nils Ursin satte spor etter seg også i Sverige. På 70-80 tallet var en vals med navn Brænd Pers vals umåtelig populær på trekkspill. Da Jon Einar Johansen fra Borgen senere sammenliknet notene til Pers vals med notene til Nils Ursins vals fra 1844-45, så han at melodiene var like. Melodien måtte ha gått på folkemunne i hundre år, før Brænd Per hørte melodien og skrev notene. Det var mye gehørspilling blant trekkspillerne før, forteller musikeren Johansen.

Men i kveld blir det ikke gehørspilling. Vi gleder oss til å høre ekte Ursin-musikk.